

Lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle kehityspolitiikan ylivaalikautisesta selonteosta

Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko luotaa Suomen asemoitumista globaaliin vastuullisuuteen ja vastuunkantoon sekä täsmentää toimia ohjaavaa arvopohjaa. Sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen ja ihmisten eriarvoisuuden vähentäminen ovat kehityspolitiikan keskeisiä tavoitteita. Ihmisoikeusperustaisuus ja erityisesti naisten ja tyttöjen oikeudet ovat niin ikään keskiössä, minkä todetaan olevan äärimmäisen tärkeää myös muiden kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumiselle. Rauhanprosessien ja laajamittaisen osallisuuden näkökulmaa painotetaan YK:n päätöslauselmien, naisten osallisuutta esiin nostavan 1325:n ja tuoreemman, nuorten osallisuutta painottavan 2250:n kautta. Näissä teemoissa Suomella on mahdollisuus profiloitua myös jatkossa. Myös ihmisoikeuspuolustajien suojeleminen nousee selonteossa esiin useaan otteeseen ja tämä tulee olemaan tärkeää myös tulevaisuudessa, esimerkiksi yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Keskityn lausunnossani erityisesti kehityspolitiikan suhteeseen globaaliin liikkuvuuteen, joka kytkeytyy Agenda 2030:n tavoitteeseen eriarvoisuuden vähentämisestä, täsmennettynä tavoitteena 10.7. koskien turvallisen, järjestäytyneen ja vastuullisen globaalin liikkuvuuden mahdollistamista. Globaalit liikkuvuuskysymykset ovat myös oman tutkimukseni keskiössä.

Kuten selonteossa todetaan, globaali pandemia on koetellut erityisen rankasti kehittyviä maita, joiden on ollut vaikea pärjätä globaalissa kilpailussa rokotteista ja joilla on ollut verrattain heikot mahdollisuudet tukea taloudelliseen ahdinkoon joutuneita kansalaisiaan. Näitäkin heikommissa asemassa ovat olleet eri syistä liikkeellä olleet ja liikkeelle pakotetut ihmiset, joiden tarpeet erityisesti pandemian alkuvaiheessa jäivät lähes näkymättömiin. Pandemia tulee jatkumaan ja sen vaikutukset on huomioitava kehityspolitiikan kokonaisuudessa myös jatkossa. Pandemia myös osaltaan pakottaa ihmisiä liikkeelle, kun toimeentulon ja turvatuksi koetun tulevaisuuden edellytykset ovat entisestään kaventuneet.

Muuttoliike- ja kehityspolitiikan suhde

Muuttoliikkeiden juurisyihin puuttuminen on ollut osa kehityspoliittista agendaa jo pitkään ja sitä on käytetty argumentoimaan kehitysmäärärahojen allokoinnin puolesta. Euroopan unionin tasolla tämä kytkös tuli erityisen näkyväksi Vallettan huippukokouksen ja Africa Trust Fundin perustamisen yhteydessä. Tällöin kehityspolitiikka kytkettiin tiiviisti muuttoliikkeiden hallintointiin ja rajaturvallisuuskysymyksiin. Yhtäältä tämä olettaa kysymyksen pakenemaan joutumisesta olevan pelkästään tai ainakin

pääasiallisesti taloudelliseen turvallisuuteen liittyvä kysymys eikä huomioi monenlaisia konflikteja ja niiden aiheuttamaa laajamittaista epävarmuutta ja turvattomuutta lähialueilla.

Kehityspolitiikan pitkän aikavälin tavoitteena voi pitää sitä, ettei ihmisten tarvitsisi haluamattaan jättää kotiseutujaan. Kansainvälinen tutkimus on kuitenkin jo kauan sitten kumonnut myytin siitä, että kehitys automaattisesti vähentäisi ihmisten liikkuvuutta. Usein onkin todettu käyvän päinvastoin: liikkuvuus lisääntyy taloudellisten mahdollisuuksien kasvaessa eikä tätä tule nähdä ongelmana. Liikkuvuuden säätelyn tulisi mahdollistaa luvallinen liike paitsi globaalin etelän maiden välillä, myös globaalin pohjoisen maihin suuntautuva muuttoliike. Tällä hetkellä näitä mahdollisuuksia on hyvin vähän. Kehityspolitiikan kannalta olennaista on ajatella pitkällä aikavälillä niitä mahdollisuuksia, joita liikkeelle lähteneillä tai lähtöä suunnittelevilla on palata kotiseuduilleen ja tukea lähtöalueita tavoilla, jotka mahdollistavat ihmisarvoisen elämän ja osallistumisen lähtöalueella mahdollisen paluun jälkeen.

Ongelmallista on niin ikään se, että osa pakolaisten vastaanottamiseen Suomessa varatuista varoista budjetoidaan osaksi kehitysyhteistyöhön varattuja määrärahoja. Globaalin etelän valtiot vastaanottavat jo valmiiksi valtaosan kansainvälistä suojelua ja turvaa tarvitsevista, joten myös tämä osuus varoista tulisi suunnata näiden tilanteiden helpottamiseen.

Kolmoisneksus -ajattelun mahdollisuus ja haasteet

Rauhanturvaamisen ja rauhanvälittämisen, humanitaarisen avun ja pitkäjänteisen kehityspolitiikan johdonmukaisuuden eli nk. kolmoisneksus-ajattelun toteuttaminen on Suomen kehityspolitiikan julkilausuttu tavoite. Tavoitteena näiden toiminnan muotojen ja toimintatapojen yhteen nivominen on tärkeä. Toteuttamisessa ja toimenpiteiden yhteen sovittamisessa on hyväksyttävä prosessien erilaiset aikajänteet ja näiden myötä syntyvien tulosten eritahtisuus.

Samankaltaista koherenssia toivoisi tavoiteltavan myös kauppa-, kehitys- ja liikkuvuuspolitiikan kesken, sillä näiden yhtäältä toivotaan edistävän kehittyvien maiden mahdollisuuksia ulottua täyteen potentiaaliinsa, mutta toisaalta niiden toteutustavat ovat edelleen ristiriitaisia. Vaikka Suomi ei yksin voi kääntää kansainvälistä talousjärjestelmää tasa-arvoiseksi, se voi olla osaltaan edistämässä johdonmukaisuutta tavoittelevaa ajattelua kansainvälisillä foorumeilla koskien myös kauppa-, kehitys- ja liikkuvuuspolitiikan painopisteitä.

Selonteon arvopohjassa korostetaan ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa ja tätä lähestymistapaa noudattamalla todetaan estettävän myös ihmiskauppaa. Ihmiskaupan estäminen on erittäin tärkeä ja kunnianhimoinen tavoite, joka niin ikään kaipa edellä mainittua johdonmukaista lähestymistapaa eri politiikka-alojen välillä. Ihmiskauppa on globaali ilmiö, jota tapahtuu niin maiden sisällä kuin niiden välillä. Ihmiskaupan ehkäisemiseksi epätasa-arvon vähentäminen ja koulutus- sekä työllistymismahdollisuuksien lisääminen ovat yleisen turvallisuustilanteen kohentamisen ohella ensiarvoisen tärkeitä keinoja. Näiden lisäksi tarvitaan myös luvallisia mahdollisuuksia liikkua maasta toiseen. Se, että nämä mahdollisuudet ovat vain harvojen ulottuvilla, luo tilan ja tarpeen erilaisille varjotalouden muodoille ja osaltaan mahdollistavat myös ihmiskauppaa.

Kansainvälisten organisaatioiden rooli on painottunut muuttoliikkeiden hallinnoinnissa ja siihen suunnattavan rahan allokoinnissa. Vaikka isojen kansainvälisten järjestöjen kautta allokoitua rahaa pidetään helpommin hallinnoitavissa kuin pienemmille toimijoille suunnattu rahoitus, riippuu tulosten saavuttaminen myös siitä, miten ko. kansainvälinen toimija on kussakin maassa ja alueella asemoitunut ja minkä paikallisten kumppanien kanssa se tekee yhteistyötä. Tämän ymmärtämiseksi ja varojen käyttämiseksi mahdollisimman täsmällisesti siihen tarkoitukseen, mihin ne on myönnetty, kohdealueen dynamiikka on tunnettava. Tätä asiantuntemusta on kansalaisjärjestökentällä sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten temaattisilla ja maakohtaisilla asiantuntijoilla, mikä selonteossakin tunnistetaan.